

Social- och hälsovårdsutskottet

Regeringens proposition till riksdagen med förslag till lagar om ändring av lagen om Folkpensionsanstalten, lagen om statens revisionsverk och lagen om inkomstdatasystemet

INLEDNING

Remiss

Regeringens proposition till riksdagen med förslag till lagar om ändring av lagen om Folkpensionsanstalten, lagen om statens revisionsverk och lagen om inkomstdatasystemet (RP 81/2025 rd): Ärendet har remitterats till social- och hälsovårdsutskottet för betänkande och till grundlagsutskottet för utlåtande.

Utlåtande

Utlåtande har lämnats av

- grundlagsutskottet GrUU 35/2025 rd

Sakkunniga

Utskottet har hört

- specialsakkunnig Jussi Syrjänen, social- och hälsovårdsministeriet
- specialsakkunnig Teija Hautera, social- och hälsovårdsministeriet
- lagstiftningsråd Liisa Leppävirta, justitieministeriet
- ledande sakkunnig Kirsi Hagman-Seppänen, Folkpensionsanstalten
- direktör för lagstiftningsutveckling Auli Valli-Lintu, Folkpensionsanstalten
- vice ordförande Sari Sarkomaa, Folkpensionsanstaltens fullmäktige
- ordförande Vertti Kiukas, Folkpensionsanstaltens styrelse
- huvudförtroendeman Tuula Hällfors-Laaksonen, Kelan toimihenkilöt ry
- lagstiftningsråd Kaj von Hertzen, Statens revisionsverk
- överinspektör Terhi Rehtonen, dataombudsmannens byrå
- direktör Tuija Ikonen, Klient- och patientsäkerhetscentret
- specialsakkunnig Anna Järvinen, SOSTE Finlands social och hälsa rf.

Skriftligt yttrande har lämnats av

- finansministeriet
- Migrationsverket
- Statistikcentralen
- Skatteförvaltningen
- Säkerhets- och utvecklingscentret för läkemedelsområdet Fimea

Betänkande ShUB 19/2025 rd

- Velfärdsområdesbolaget Hyvil Ab
- Studenternas hälsovårdsstiftelse
- Akava ry
- Finlands näringsliv rf
- Keva
- Centraförbundet för lant- och skogsbruksproducenter MTK
- STTK rf
- Finlands Fackförbunds Centralorganisation FFC rf.

Inget yttrande av

- Institutet för hälsa och välfärd (THL).

PROPOSITIONEN

Regeringen föreslår att lagen om Folkpensionsanstalten, lagen om statens revisionsverk och lagen om inkomstdatasystemet ändras.

Genom propositionen genomförs den föresats i regeringsprogrammet för regeringen Orpo som gäller att utifrån ett parlamentariskt arbete ändra bestämmelserna i lagen om Folkpensionsanstalten i fråga om Folkpensionsanstaltens förvaltning. I propositionen föreslås sådana behövliga ändringar som den parlamentariska arbetsgruppen föreslagit och som inte ingick i regeringens proposition till riksdagen med förslag till lagar om ändring av lagen om Folkpensionsanstalten och vissa andra lagar våren 2024.

Enligt vad som föreslås ska det i lagen om Folkpensionsanstalten göras ändringar i styrelsens sammansättning. Lagen ändras enligt förslaget även så att endast en finsk medborgare får utnämnas till tjänsten som generaldirektör för och direktör vid Folkpensionsanstalten. Dessutom preciseras till vilka delar statstjänstemannalagen tillämpas på Folkpensionsanstaltens generaldirektör och direktörer. I lagen preciseras också till vilka delar Folkpensionsanstaltens fullmäktige och styrelse ska besluta om ärenden som gäller den högsta ledningens tjänsteförhållanden.

Lagen föreslås få bestämmelser som medger att Folkpensionsanstalten överför rutinmässiga biträdande stöduppgifter till privata aktörer. Genom ändringarna preciseras och utvidgas dessutom Folkpensionsanstaltens rätt att få och behandla uppgifter. I lagen görs även behövliga ändringar för att utvidga möjligheten till elektronisk delgivning av beslut. Samtidigt föreslås en bestämmelse enligt vilken det av Folkpensionsanstaltens beslut ska framgå kontaktuppgifter för att en part vid behov ska kunna begära ytterligare uppgifter om beslutet.

Det föreslås att lagen om statens revisionsverk ändras så att statens revisionsverk ska få rätt att granska ändamålsenligheten, effektiviteten och lagligheten i Folkpensionsanstaltens verksamhet och ekonomi.

Betänkande ShUB 19/2025 rd

Lagen om inkomstdatasystemet föreslås bli ändrad så att uppgifter som föreskrivs i lagen om Folkpensionsanstalten, bland annat gällande forskning och statistikföring, beaktas i lagen i större utsträckning.

De föreslagna lagarna avses träda i kraft den 1 januari 2026.

UTSKOTTETS ÖVERVÄGANDEN

Allmänt

Regeringen föreslår ändringar i lagen om Folkpensionsanstalten (731/2001), lagen om statens revisionsverk (676/2000) och lagen om inkomstdatasystemet (53/2018). I propositionen föreslås sådana behövliga ändringar som den parlamentariska arbetsgruppen som utredde behoven av att ändra lagstiftningen som gäller Folkpensionsanstalten föreslagit och som inte ingick i regeringens proposition RP 39/2024 rd till riksdagen våren 2024. Regeringen föreslår ändringar i Folkpensionsanstaltens rätt att få och behandla uppgifter och i sammansättningen av Folkpensionsanstaltens styrelse. Dessutom föreslås bestämmelser om överföring av rutinemässiga biträdande stöduppgifter till privata aktörer och bestämmelser om statens revisionsverks granskningsrätt i fråga om Folkpensionsanstalten samt behövliga ändringar för att utvidga rätten till elektronisk delgivning.

Målet med de föreslagna ändringarna är att uppdatera bestämmelserna som gäller Folkpensionsanstaltens förvaltning och övervakningen av dess verksamhet och, i enlighet med regeringen Orpos regeringsprogram, främja rörligheten för information inom den offentliga förvaltningen och möjliggöra digitalisering av verksamheten i högre grad. Målet är också att öka möjligheterna att ordna verksamheten kostnadseffektivt och förbättra Folkpensionsanstaltens rätt att få och behandla information för att utföra sina lagstadgade uppgifter. Dessutom är målet att uppdatera lagstiftningen om lämnande av kontaktuppgifter i samband med ett beslut så att den bättre tar hänsyn till särdragen för Folkpensionsanstaltens verksamhet.

Social- och hälsovårdsutskottet anser att de föreslagna ändringarna behövs och tillstyrker lagförslagen med ändringarna nedan. Utskottet konstaterar att det vid behandlingen av verksamhetsberättelserna från Folkpensionsanstaltens fullmäktige (ShUB 3/2018 rd, ShUB 40/2018 rd, ShUB 43/2020 rd, ShUB 35/2021 rd och ShUB 55/2022 rd) har ansett det vara viktigt att de lagstiftningsändringar som behövs för att genomföra den parlamentariska arbetsgruppens förslag bereds utan dröjsmål och så snart som möjligt föreläggs riksdagen för behandling.

I sitt utlåtande (GrUU 35/2025 rd) om propositionen anser grundlagsutskottet att de föreslagna ändringarna kan behandlas i vanlig lagstiftningsordning. Grundlagsutskottet fäster dock i sitt utlåtande uppmärksamhet vid att propositionen inte behandlar frågan om huruvida Statens revisionsverks granskningsrätt också kunde gälla Folkpensionsanstaltens fullmäktige och anser det nödvändigt att social- och hälsovårdsutskottet förtydligar regleringen till denna del.

Betänkande ShUB 19/2025 rd

Folkpensionsanstaltens rätt att få uppgifter

Enligt förslaget ska att det till lagen om Folkpensionsanstalten fogas en ny 2 a § som gäller Folkpensionsanstaltens rätt att behandla uppgifterna i sitt förmånsregister för forskningsverksamhet som tjänar utvecklandet av förmånssystemen och den egna verksamheten enligt 2 § 3 mom. 2 punkten samt för att utarbeta statistik, beräkningar och prognoser enligt 3 punkten i samma moment. Dessutom föreslås bestämmelser om att Folkpensionsanstalten ska ha rätt att i stor omfattning få sådana uppgifter som är nödvändiga för skötseln av dessa uppgifter av olika aktörer.

Enligt propositionen förbättrar den föreslagna regleringen Folkpensionsanstaltens möjligheter att utföra sina lagstadgade uppgifter inom forskning och statistikföring samt göra beräkningar och prognoser. Ändringsförslagen motiveras i propositionen med att det kräver avsevärt mindre resurser att överlåta uppgifter från andra personuppgiftsansvariga till Folkpensionsanstalten än de resurser som i nuläget krävs för tillståndprocesserna och leveransen av enskilda begäranden om informationsmaterial med stöd av lagen om offentlighet i myndigheternas verksamhet (621/1999) eller lagen om sekundär användning av personuppgifter inom social- och hälsovården (552/2019).

Grundlagsutskottet har inte i sitt utlåtande framfört några anmärkningar i fråga om inskränkning av skyddet för privatlivet. Justitieministeriet har dock i sitt yttrande till utskottet fäst utskottets uppmärksamhet vid att den reglering som föreslås i propositionen gör det möjligt att behandla omfattande registeruppgifter med känsliga uppgifter för att sköta Folkpensionsanstaltens uppgifter inom forskning och statistikföring samt utarbetandet av beräkningar och prognoser. Ministeriet föreslår att utskottet överväger om den föreslagna regleringen bör kompletteras så att bestämmelser om att sammanslå uppgifter, förvaringstider och förbud mot att lämna ut sammanslagna personuppgifter finns i lag.

Utifrån uppgifter från social- och hälsovårdsministeriet konstaterar utskottet att enskilda personers personuppgifter inte granskas separat vid forskning och statistikföring eller vid utarbetandet av beräkningar och prognoser, utan att uppgifterna om enskilda personer alltid granskas som en del av en större datamängd. Enligt ministeriet måste Folkpensionsanstalten emellertid få exempelvis uppgifter på individnivå som är nödvändiga för forskningen för att man ska kunna undersöka hur ändringar i förmånerna påverkar individernas och familjernas socioekonomiska situation. Enligt uppgifter till utskottet är sammanslagning av registeruppgifter för att Folkpensionsanstalten ska kunna utföra sina forsknings- och statistikföringsuppgifter samt göra prognoser inte en så betydande åtgärd med tanke på skyddet för privatlivet att det behöver föreskrivas särskilt i lag om sammanslagning av uppgifter.

Utskottet betonar att uppgifter som fås med stöd av den föreslagna bestämmelsen får användas endast för forskning, statistikföring, prognoser och beräkningar enligt 2 § 2 och 3 punkten i lagen om Folkpensionsanstalten, och uppgifterna får inte med stöd av det föreslagna 3 mom. lämnas ut för behandling av förmånsärenden som gäller en enskild person eller för något annat motsvarande administrativt beslutsfattande. Uppgifter får alltså inte lämnas ut till Folkpensionsanstaltens förmånsregister, vars uppgifter används för ändamål i samband med behandling av förmåner. Enligt propositionen har Folkpensionsanstalten separata driftsmiljöer för analytisk användning

Betänkande ShUB 19/2025 rd

av uppgifter, och de är separerade från informationssystemen för förmånsverksamheten. I driftsmiljöer för analytisk verksamhet hanteras dataskyddet och datasäkerheten bland annat med hjälp av behörigheter, loggning och pseudonymisering. Behörighet till de analytiska driftsmiljöerna beviljas bara personer vars arbetsuppgifter kräver det, till exempel forskare och statistikexperter.

När det gäller bestämmelser om förvaringstider för uppgifter konstaterar utskottet att enligt 5 § i lagen om informationshantering inom den offentliga förvaltningen (906/2019), som är bindande för Folkpensionsanstalten, ska en informationshanteringsenhet upprätthålla en informationshanteringsmodell som definierar och beskriver informationshanteringen i dess verksamhetsmiljö och som ska innehålla uppgifter om bland annat informationens förvaringstider samt överföring av informationsmaterial till arkiv, om arkiveringssättet och om arkiveringsplatsen eller om förstöring. I 21 § i informationshanteringslagen föreskrivs det dessutom om vad som ska beaktas när förvaringstider bestäms, om det inte i lag föreskrivs om förvaringstiderna för informationsmaterial eller handlingar. Utskottet anser därför att det inte är nödvändigt att föreskriva särskilt om förvaringstiderna i lagen om Folkpensionsanstalten.

När det gäller förbudet mot att lämna vidare uppgifter konstaterar utskottet att det i det föreslagna 2 a § 3 mom. redan finns ett förbud mot att lämna ut uppgifter. Enligt bestämmelsen får uppgifter som samlats in inte lämnas ut för behandling av förmånsärenden som gäller en enskild person eller för något annat motsvarande administrativt beslutsfattande. Utskottet föreslår nedan i detaljmotiven att bestämmelsen preciseras så att förbudet mot att lämna ut uppgifter täcker allt administrativt beslutsfattande.

Elektronisk delgivning av förmånsbeslut

Enligt propositionen kräver elektronisk delgivning av förmånsbeslut inte längre uttryckligt samtycke av kunden, utan i fortsättningen ska lagen om elektronisk kommunikation i myndigheternas verksamhet (13/2003) tillämpas på Folkpensionsanstalten. Kunder som utträttat ärenden i Folkpensionsanstaltens e-tjänst (MittFPA) får i regel elektroniskt för kännedom beslut om sådana förmåner som de ansökt om elektroniskt. Syftet med ändringen är att avsevärt öka användningen av e-tjänsterna och minska den långsamhet och osäkerhet som utträttandet av ärenden per post medför. Enligt propositionen minskar ändringen Folkpensionsanstaltens driftskostnader med sex miljoner euro om året, då postkostnaderna minskar genom att pappersbrev ersätts av elektroniska delgivningar.

Enligt propositionen ska kunden också ha möjlighet att när som helst genom en fritt formulerad anmälan förbjuda elektronisk delgivning av beslut. Då sänds besluten per post som vanlig delgivning. Man ska fortfarande, utöver via nätet, också kunna ansöka om förmåner på pappersblanketter. Besluten sänds fortfarande per post till personer som inte tidigare har utträttat ärenden eller inte i nuläget utträttat ärenden i MittFPA och som inte har gett sin elektroniska adress för e-kommunikation.

Utskottet anser att det är ändamålsenligt att främja elektronisk delgivning, men betonar den utgångspunkt som också lyfts fram i propositionsmotiven, dvs. att den som utträttat ärenden hos Folkpensionsanstalten ska förstå att delgivningen kan levereras elektroniskt. Utskottet anser det

Betänkande ShUB 19/2025 rd

vara viktigt att man vid främjandet av elektronisk delgivning särskilt beaktar äldre och personer med funktionsnedsättning eller personer som annars har begränsad förmåga att använda eller förstå en elektronisk tjänst. Det faktum att elektronisk delgivning kopplas till användningen av MittFPA avgränsar enligt propositionen användningen på så sätt att en stor del av de personer som har mycket få eller inga digitala färdigheter inte omfattas. Vissa av dem som använder MittFPA har dock klart mindre digitala färdigheter och därmed mindre färdigheter att ta emot elektronisk delgivning än andra. Utskottet anser till exempel att fullmakt att sköta en annan persons ärenden elektroniskt i sig inte är en lämplig grund för att personen automatiskt ska omfattas av e-tjänster, eftersom den person som beslutet gäller i dessa situationer på grund av sina eventuellt bristfälliga digitala färdigheter inte nödvändigtvis får del av beslut som gäller honom eller henne.

Utskottet anser det vara viktigt att personer som har använt MittFPA har möjlighet att tacka nej till elektronisk delgivning av handlingar genom att meddela det till Folkpensionsanstalten antingen självständigt eller med hjälp av digitalt stöd och att Folkpensionsanstalten tydligt ska informera om den möjligheten till personer som till följd av lagändringen omfattas av elektronisk delgivning. Vidare betonar utskottet att Folkpensionsanstalten för att säkerställa rättssäkerheten också allmänt ska informera klart och heltäckande om övergången till elektroniska tjänster.

Kontaktuppgifter i Folkpensionsanstaltens beslut

I propositionen föreslås att det i lagen om Folkpensionsanstalten föreskrivs ett undantag från kravet i förvaltningslagen (434/2003) på att kontaktuppgifter för den person som ger ytterligare uppgifter anges i ett beslut. Enligt 44 § 1 mom. 4 punkten i förvaltningslagen ska det av beslutet tydligt framgå namn och kontaktuppgifter för den person av vilken en part vid behov kan begära ytterligare uppgifter om beslutet. Av Folkpensionsanstaltens beslut ska det enligt propositionen framgå kontaktuppgifter till Folkpensionsanstalten rådgivning, genom vilka en part vid behov kan begära ytterligare uppgifter om beslutet. Som motivering till undantaget från förvaltningslagen hänvisas det i propositionen till effektiv organisering av Folkpensionsanstaltens verksamhet samt till trakasserier och hot mot de förmånshandläggare som fattar beslut.

Enligt uppgift har det skett en markant ökning i de hotelser och risksituationer som riktas mot Folkpensionsanstaltens förmånshandläggare. Utskottet anser att det för att förhindra trakasserier och hot mot handläggarna är motiverat att enskilda handläggares kontaktuppgifter inte anges i beslutet, om kontakten med Folkpensionsanstalten genom andra arrangemang kan skötas på behörigt sätt. Utskottet betonar att kunden trots ändringen utan dröjsmål ska få kontakt med Folkpensionsanstalten för att få ytterligare upplysningar och för att kunna utreda sitt ärende.

Enligt propositionen är namnet på den person som fattat beslutet fortfarande synligt i Folkpensionsanstaltens beslut trots ändringen i fråga om lämnande av kontaktuppgifter. Utskottet anser att det för att avvärja trakasserier och hot mot Folkpensionsanstaltens personal och garantera säkerheten i arbetet är nödvändigt att bestämmelserna i samband med social- och hälsovårdsministeriets pågående beredning i fråga om förordningen om Folkpensionsanstalten (1137/2001) ändras så att namnet på den person som fattat beslutet inte längre framgår av Folkpensionsanstaltens beslut.

Betänkande ShUB 19/2025 rd

Överföring av uppgifter av biträdande art till privata aktörer

Det föreslås att en ny 2 b § fogas till lagen om Folkpensionsanstalten. Paragrafen avses innehålla bestämmelser om Folkpensionsanstaltens möjlighet att överföra sådana offentliga förvaltningsuppgifter som hänför sig till genomförande av social trygghet till privata aktörer. De uppgifter som överförs till privata aktörer är enligt propositionen rutinmässiga biträdande stöduppgifter där ingen offentlig makt utövas, såsom att ta emot ansökningar och andra handlingar som sänds till Folkpensionsanstalten och lagra och skriva ut uppgifterna i dem, skriva ut och kuvertera handlingar som Folkpensionsanstalten skickar samt elektronisk delgivning av beslut.

Utskottet anser att möjligheten att överföra biträdande rutinmässiga stöduppgifter till privata aktörer är ändamålsenlig. Enligt propositionen sparar denna möjlighet på Folkpensionsanstaltens personalresurser och investeringar i utrustning i framtiden samt gör det möjligt att koncentrera personalresurserna till expertarbete, vilket också förbättrar och snabbar upp den service som kunden får. Utskottet betonar att enligt det föreslagna 2 b § 3 mom. handlar den som sköter biträdande uppgifter under straffrättsligt tjänsteansvar vid utförandet av uppgifterna. Dessutom ser utskottet det som nödvändigt att Folkpensionsanstalten i samband med överföringen av uppgifter i enlighet med den parlamentariska arbetsgruppens förslag ser till att kraven på dataskydd och tryggheten av kundernas grundläggande fri- och rättigheter beaktas på behörigt sätt.

Sammansättningen av Folkpensionsanstaltens styrelse samt medborgarskapskrav på Folkpensionsanstaltens generaldirektör och övriga direktörer

Enligt 6 § 2 mom. i den gällande lagen om Folkpensionsanstalten ska sakkunskap i systemen för social trygghet, ledning, förvaltning samt i ekonomi och placeringsverksamhet beaktas när styrelseledamöterna förordnas. Av styrelseledamöterna är en representant för social- och hälsovårdsministeriet, en för arbetsgivarnas centralorganisationer, en för löntagarnas centralorganisationer och en för jord- och skogsbruksproducenternas centralorganisationer.

I propositionen föreslås det att bestämmelserna om styrelsens sammansättning ändras i enlighet med det som föreslagits av den parlamentariska arbetsgruppen på så sätt att en kvot för social- och hälsovårdsministeriet bevaras i sammansättningen av Folkpensionsanstaltens styrelse, men att inga andra kvoter längre uttryckligen nämns i bestämmelserna. Till de krav på sakkunskap som gäller Folkpensionsanstaltens styrelse fogas utöver social trygghet, ledning, förvaltning, ekonomi och placeringsverksamhet också sakkunskap inom offentlig informationsförvaltning. Dessutom ska sakkunskap om arbets- och företagslivet och om de försäkrade beaktas, vilken företräds av representanter för arbetsgivarnas och löntagarnas centralorganisationer.

Utskottet slår för tydlighetens skull fast att åtgärder som krävs för verkställigheten av lagen får vidtas innan lagen träder i kraft. Bestämmelserna om ändring av Folkpensionsanstaltens sammansättning kan således tillämpas efter det att den föreslagna lagen har stadfästs, alltså redan innan lagen trätt i kraft, när Folkpensionsanstaltens styrelse tillsätts för följande treårsperiod från ingången av 2026.

Betänkande ShUB 19/2025 rd

Utskottet anser det vara ändamålsenligt att platserna i styrelsen inte kvoterar till intresseorganisationer, utan det centrala är att Folkpensionsanstaltens styrelse har behövlig sakkunskap inom olika branscher och omfattande kunskap om kundkretsen. Ledamöterna i styrelsen behöver ha kunskap som kompletterar varandra för att säkerställa sakkunskapen i styrelsen. Utskottet noterar att i och med den föreslagna nya regleringen nämns en representant för jord- och skogsbruksproducenternas centralorganisationer inte längre uttryckligen i bestämmelsen. Utskottet konstaterar att jord- och skogsbruksföretagarna är en viktig kundgrupp för Folkpensionsanstalten och anser det vara viktigt att man i styrelsens beslutsfattande även i fortsättningen tryggar sakkunskapen om jord- och skogsbruksbranschen. Den parlamentariska arbetsgruppen var inte enig om sammansättningen av Folkpensionsanstaltens styrelse.

I propositionen föreslås att endast en finsk medborgare får utnämnas till tjänsten som Folkpensionsanstaltens generaldirektör och direktör. Grundlagsutskottet har bedömt ändringsförslaget med avseende på den grundläggande rättigheten till jämlikt bemötande och diskrimineringsförbudet i 6 § i grundlagen. Medborgarskapskravet för tjänsterna som generaldirektör och andra direktörer vid Folkpensionsanstalten motiveras i propositionsmotiven (s. 57—59 och 77) genom en helhet som består av flera olika grunder. Dessa tjänster är förenade med utövning av offentlig makt som ska klassificeras som betydande, uppgifter som har samband med tryggheten av vitala samhällsfunktioner samt uppgifter som omfattar beredskaps- och förberedelseuppgifter, och dessa tjänster har även samband med statens och samhällets allmänna intressen. Grundlagsutskottet anser att det med beaktande av särdragen i och helheten av dessa drag kan anses finnas sakliga och godtagbara motiveringar för det föreslagna medborgarskapskravet.

Statens revisionsverks behörighet att granska Folkpensionsanstaltens verksamhet

Det föreslås att lagen om statens revisionsverk ändras så att statens revisionsverk får rätt att granska lagligheten, ändamålsenligheten och effektiviteten i Folkpensionsanstaltens verksamhet och ekonomi. För att rättsläget ska vara klart föreslås det att den nya tillsynsuppgiften vid statens revisionsverk att övervaka Folkpensionsanstalten även noteras i 19 a § i lagen om Folkpensionsanstalten. Dessutom föreslås det i lagens 5 § bestämmelser om att granskningsberättelsen om granskningen av Folkpensionsanstalten ska sändas för kännedom till riksdagens revisionsutskott och andra aktörer som anges i den gällande lagen. Dessutom ska granskningsberättelsen sändas för kännedom till fullmäktige som valts av riksdagen och som övervakar Folkpensionsanstalten.

Utskottet konstaterar att statens revisionsverks effektivitetsrevision kompletterar och förbättrar tillgången till information, stöder riksdagens budgetmakt och främjar utvecklingen av förfaringsätt och lagstiftning.

Enligt propositionsmotiven (s. 26) ändrar statens revisionsverks rätt att granska Folkpensionsanstalten inte uppgifterna för Folkpensionsanstaltens fullmäktige, styrelse eller delegationer och inte heller revisionen av Folkpensionsanstalten.

Enligt 36 § 1 mom. i grundlagen väljer riksdagen fullmäktige att övervaka Folkpensionsanstaltens förvaltning och verksamhet enligt vad som närmare bestäms genom lag.

Betänkande ShUB 19/2025 rd

Enligt grundlagsutskottets utlåtande begränsar de grundläggande lösningarna i den föreslagna regleringen inte fullmäktiges uppgifter och befogenheter. Då statens revisionsverks granskningsberättelse också ska sändas för kännedom till fullmäktige som valts av riksdagen och som övervakar Folkpensionsanstalten, stärker informationen i berättelsen kunskapsunderlaget för fullgörandet av fullmäktiges tillsynsuppgift, vilket i sin tur kan bedömas trygga fullmäktiges möjligheter att faktiskt bedriva en reell övervakning.

Grundlagsutskottet anser dock att det med beaktande av Folkpensionsanstaltens fullmäktiges konstitutionella ställning som av riksdagen valda övervakare av Folkpensionsanstaltens förvaltning och verksamhet samt den anknytande strävan att trygga riksdagens tillräckliga inflytande är klart att det i konstitutionellt hänseende vore problematiskt om statens revisionsverks granskningsrätt skulle gälla Folkpensionsanstaltens fullmäktige. Social- och hälsovårdsutskottet föreslår nedan i detaljmotiven att lagförslag 1 och 2 preciseras med anledning av grundlagsutskottets utlåtande så att statens revisionsverks granskningsrätt inte gäller Folkpensionsanstaltens fullmäktige.

DETALJMOTIVERING

1. Lagen om ändring av lagen om Folkpensionsanstalten

2 a §. Rätt att få och att behandla uppgifter. Enligt den föreslagna 2 mom. 5 punkten har Folkpensionsanstalten rätt att av Säkerhets- och utvecklingscentret för läkemedelsområdet få uppgifter om läkemedelsförbrukning och uppgifter om läkemedel som används vid vårdinrättningar samt uppgifter om störningar i tillgången på läkemedel. I sitt yttrande till utskottet konstaterade Säkerhets- och utvecklingscentret för läkemedelsområdet dock att centret inte med stöd av gällande lagstiftning har tillgång till uppgifter om läkemedelsförbrukningen eller till uppgifter om läkemedel som finns tillgängliga på vårdinrättningar. Utskottet föreslår därför att bestämmelsen ändras så att omnämnandena av uppgifter om läkemedelsförbrukning och uppgifter om läkemedel som används vid vårdinrättningar utgår.

Enligt 3 mom. får uppgifter som samlats in med stöd av 2 mom. inte lämnas ut för behandling av förmånsärenden som gäller en enskild person eller för något annat motsvarande administrativt beslutsfattande. Utskottet föreslår att momentet preciseras så att uppgifterna inte får användas vid behandling av förmånsärenden som gäller en enskild person, vid administrativt beslutsfattande eller vid någon annan motsvarande behandling av ärenden, så att förbudet mot att lämna ut uppgifter täcker allt administrativt beslutsfattande som gäller enskilda personer.

19 a §. Statens revisionsverks granskningsrätt. Utskottet föreslår med anledning av grundlagsutskottets utlåtande att paragrafen preciseras så att Statens revisionsverks granskningsrätt inte gäller Folkpensionsanstaltens fullmäktiges verksamhet.

24 §. Ändringssökande. (Ny) Enligt paragrafen får ett beslut av Folkpensionsanstalten överklagas genom besvär hos förvaltningsdomstolen på det sätt som anges i förvaltningsprocesslagen (586/1996), om inte annat föreskrivs någon annanstans i fråga om sökande av ändring. Över förvaltningsdomstolens beslut får besvär anföras endast om högsta

Betänkande ShUB 19/2025 rd

förvaltningsdomstolen beviljar besvärstillstånd. Förvaltningsprocesslagen har upphävts genom lagen om rättegång i förvaltningsärenden (808/2019). Dessutom är paragrafens bestämmelse om besvärstillstånd onödig, eftersom ett beslut som en regional förvaltningsdomstol har fattat i ett förvaltningsprocessuellt ärende enligt huvudregeln i 107 § i lagen om rättegång i förvaltningsärenden får överklagas genom besvär hos högsta förvaltningsdomstolen, om högsta förvaltningsdomstolen beviljar besvärstillstånd. Utskottet föreslår att paragrafen ändras så att den endast innehåller en informativ hänvisning till lagen om rättegång i förvaltningsärenden.

Ikraftträdandebestämmelsen. Till den del som gäller elektronisk delgivning hänför sig lagförslaget om ändring av lagen om Folkpensionsanstalten till den proposition med förslag till lagstiftning om prioritering av elektroniska tjänster i myndighetsverksamhet (RP 124/2025 rd) som för närvarande är under behandling i riksdagen. I den propositionen föreslås lagarna träda i kraft den 12 januari 2026. Utskottet föreslår att ikraftträdandebestämmelsen preciseras så att 20 a § om elektronisk delgivning av beslut i lagen om Folkpensionsanstalten träder i kraft samtidigt som de lagar som föreslås i den ovannämnda propositionen.

2. Lagen om ändring av lagen om statens revisionsverk

2 §. Granskningsrätt. Enligt den föreslagna 1 mom. 2 c-punkten har revisionsverket rätt att granska lagligheten, ändamålsenligheten och effektiviteten i Folkpensionsanstaltens verksamhet och ekonomi. Utskottet föreslår med anledning av grundlagsutskottets utlåtande att bestämmelsen preciseras så att granskningsrätten inte gäller Folkpensionsanstaltens fullmäktiges verksamhet.

5 §. Granskningsberättelse. Utskottet föreslår att begreppet ”rapporten” ändras till ”berättelsen”.

FÖRSLAG TILL BESLUT

Social- och hälsovårdsutskottets förslag till beslut:

Riksdagen godkänner lagförslag 3 i proposition RP 81/2025 rd utan ändringar.

*Riksdagen godkänner lagförslag 1 och 2 i proposition RP 81/2025 rd med ändringar.
(Utskottets ändringsförslag)*

Utskottets ändringsförslag

1.

Lag

om ändring av lagen om Folkpensionsanstalten

I enlighet med riksdagens beslut

ändras i lagen om Folkpensionsanstalten (731/2001) 6 § 2 mom., 7 § 1 mom. 12 punkten, 9 § 1 mom., 11 § och 20 a § 2 mom., 24 § samt rubriken för 6 kap., av dem 7 § 1 mom. och 9 § sådana de lyder i lag 331/2024, 20 a § 2 mom. sådant det lyder i lag 425/2021 och 24 § sådan den lyder i lag 1030/2015, och

fogas till lagen nya 2 a och 2 b §, till 7 § 1 mom., sådant det lyder i lag 331/2024, en ny 13 punkt och till lagen nya 19 a och 20 b § som följer:

2 a §

Rätt att få och att behandla uppgifter

För skötseln av uppgifterna enligt 2 § 3 mom. 2 och 3 punkten har Folkpensionsanstalten rätt att trots sekretessbestämmelserna och andra begränsningar i fråga om användningen av uppgifter behandla uppgifter i sitt förmånsregister.

För skötseln av uppgifterna enligt 2 § 3 mom. 2 och 3 punkten har Folkpensionsanstalten rätt att avgiftsfritt och trots sekretessbestämmelserna och andra begränsningar i fråga om användningen av uppgifter få nödvändiga uppgifter enligt följande:

1) av Pensionsskyddscentralen uppgifter om lagstadgade arbetspensioner och avträdelseförmåner som motsvarar pension, förhandsbeslut om rehabilitering och beslut om rehabiliteringspenningar och rehabiliteringstillägg samt uppgifter ur intjäningsregistret,

2) av pensionsanstalten Keva uppgifter om personer som varit närståendevårdare och familjevårdare och om de arvoden som betalats till dem,

3) av Skatteförvaltningen beskattningsuppgifter,

4) av Migrationsverket uppgifter om arten av uppehållstillstånd för utländska medborgare och uppgifter om tillståndens varaktighet,

5) av Säkerhets- och utvecklingscentret för läkemedelsområdet ~~uppgifter om läkemedelsförbrukning och uppgifter om läkemedel som används vid vårdinrättningar samt uppgifter om störningar i tillgången på läkemedel,~~

6) uppgifter om recept och anknytande receptexpedieringar ur det receptcenter som avses i lagen om elektroniska recept (61/2007),

Betänkande ShUB 19/2025 rd

7) av i 13 § i lagen om behandling av kunduppgifter inom social- och hälsovården (703/2023) avsedda personuppgiftsansvariga för kunduppgifter uppgifter om besök inom hälso- och sjukvården samt uppgifter om undersökningar och behandlingar som ordinerats av läkare,

8) av Institutet för hälsa och välfärd uppgifter om primärvårdens, den specialiserade sjukvårdens, företagshälsovårdens och socialvårdens verksamhet och kostnader,

9) av Statistikcentralen uppgifter om befolkningens utbildning, yrken och socioekonomiska ställning,

10) av Utbildningsstyrelsen uppgifter om barn som deltar i småbarnspedagogik och om deras vårdnadshavare, och

11) av Studenternas hälsovårdsstiftelse person- och patientuppgifter som gäller studerandehälsovårdstjänster samt uppgifter om kostnader och verksamhet i fråga om produktionen av studerandehälsovårdstjänster.

Uppgifter som samlats in med stöd av 2 mom. får inte lämnas ut för behandling av förmånsärenden som gäller en enskild person, för administrativt beslutsfattande eller för någon annan motsvarande behandling av ärenden.

2 b §

Överföring av uppgifter av biträdande art till privata aktörer

Folkpensionsanstalten får överföra sådana uppgifter av biträdande art som anknyter till verkställighet av social trygghet till en privat aktör, om det behövs för en ändamålsenlig skötsel av uppgifterna. Folkpensionsanstalten ska säkerställa att tjänsteproducenten har tillräckliga tekniska förutsättningar och tillräcklig kompetens för att sköta en sådan uppgift. Folkpensionsanstalten ska övervaka skötseln av de uppgifter som anges i avtalet. De privata tjänsteproducenterna är personuppgiftsbiträden för Folkpensionsanstaltens räkning. Uppgifter av biträdande art är

1) mottagning och sortering av ansökningar och andra handlingar som ges in till Folkpensionsanstalten samt lagring av handlingar och registrering av uppgifter som ingår i dem,

2) utskrift och kuvertering av handlingar som Folkpensionsanstalten sänder ut,

3) elektronisk delgivning enligt lagen om elektronisk kommunikation i myndigheternas verksamhet (13/2003).

Den som sköter uppgifter av biträdande art handlar under straffrättsligt tjänsteansvar vid utförandet av uppgifter enligt 1 mom. Bestämmelser om skadestånd finns i skadeståndslagen (412/1974).

6 §

Styrelsen

När styrelseledamöterna förordnas ska sakkunskap i systemen för social trygghet, ledning, förvaltning, ekonomi och placeringsverksamhet samt i offentlig informationsförvaltning beaktas. Dessutom ska sakkunskap om arbets- och företagslivet och om de försäkrade beaktas, vilken

Betänkande ShUB 19/2025 rd

företräds av representanter för arbetsgivarnas och löntagarnas centralorganisationer. Av styrelseledamöterna ska en vara representant för social- och hälsovårdsministeriet.

7 §

Styrelsens uppgifter

Styrelsen leder och utvecklar Folkpensionsanstaltens verksamhet. Styrelsen ska utöver annat

- 12) besluta om ställföreträdare för den högsta ledningen,
 - 13) avtala om anställningsvillkoren för den högsta ledningen.
-

9 §

Högsta ledningen

Folkpensionsanstalten leds av generaldirektören. Folkpensionsanstalten kan också ha andra direktörer. Till tjänsten som generaldirektör och direktör får endast en finsk medborgare utnämnas.

11 §

Generaldirektörens, direktörernas och tjänstemännens ställning

På generaldirektören och direktörerna tillämpas vad som i 8 a, 26 och 40 § i statstjänstemannalagen (750/1994) föreskrivs om anmälan om bindningar, uppsägning och avstängning från tjänsteutövning för de ämbetsverkschefer som avses i 26 § 4 punkten i den lagen. På generaldirektören och direktörerna tillämpas dessutom vad som i den lagen föreskrivs om tjänstemännens anställningsvillkor, skyldigheter, ansvar, bisysslor, upplösning och upphörande av tjänsteförhållande samt givande av en varning.

I fråga om generaldirektören fattas beslut om tillstånd för bisyssla, uppsägning, upplösning av tjänsteförhållande, avstängning från tjänsteutövning och givande av en varning av fullmäktige. I fråga om de övriga direktörerna fattas beslut om dessa frågor av styrelsen.

I fråga om anstaltens tjänstemäns anställningsförhållande till Folkpensionsanstalten tillämpas arbetsavtalslagen (55/2001). Om anställningsvillkoren avtalas genom ett kollektivavtal mellan Folkpensionsanstalten och de föreningar som representerar tjänstemännen.

Betänkande ShUB 19/2025 rd

6 kap.

Bokföring, bokslut och revision samt granskning av förvaltning och ekonomi

19 a §

Statens revisionsverks granskningsrätt

Statens revisionsverk har rätt att granska lagligheten, ändamålsenligheten och effektiviteten i Folkpensionsanstaltens verksamhet och ekonomi, med undantag av Folkpensionsanstaltens fullmäktiges verksamhet.

20 a §

Delgivning av beslut

Bestämmelser om elektronisk delgivning av beslut finns i lagen om elektronisk kommunikation i myndigheternas verksamhet. Med avvikelse från 19 § 2 mom. i den lagen anses dock ett beslut ha blivit delgivet den sjunde dagen efter att meddelandet sändes, om inte något annat visas.

20 b §

Lämnande av kontaktuppgifter i beslut

Av ett beslut ska framgå kontaktuppgifter till Folkpensionsanstalten genom vilka en part vid behov kan begära ytterligare uppgifter om beslutet.

24 § (Ny)

Ändringssökande

Bestämmelser om sökande av ändring i förvaltningsdomstol finns i lagen om rättegång i förvaltningsärenden (808/2019).

Denna lag träder i kraft den 20 . Lagens 20 a § träder dock i kraft först den 20 .

2.

Lag

om ändring av lagen om statens revisionsverk

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i lagen om statens revisionsverk (676/2000) 1 § 2 mom. och 5 § 1 mom., av dem 5 § 1 mom. sådant det lyder i lag 597/2007, och
fogas till 2 § 1 mom., sådant det lyder delvis ändrat i lag 660/2021, en ny 2 c-punkt som följer:

1 §

Ställning och uppgifter

Revisionsverket har till uppgift att granska lagligheten av och ändamålsenligheten i statsfinanserna samt iakttagandet av statsbudgeten. Till revisionsverkets uppgifter hör inte granskning av riksdagens ekonomi, de fonder som står under riksdagens garanti eller Finlands Bank.

2 §

Granskningsrätt

Revisionsverket har rätt att granska

2 c) lagligheten, ändamålsenligheten och effektiviteten i Folkpensionsanstaltens verksamhet och ekonomi, med undantag av Folkpensionsanstaltens fullmäktiges verksamhet,

5 §

Granskningsberättelse

Revisionsverket sänder granskningsberättelsen för kännedom och behövliga åtgärder till revisionsobjektet och det ministerium till vars ansvarsområde revisionsobjektet hör samt för kännedom till riksdagens revisionsutskott och finansministeriet. Dessutom ska berättelsen om granskningen av Folkpensionsanstalten sändas för kännedom till fullmäktige som valts av riksdagen och som övervakar Folkpensionsanstalten. Revisionsobjektet och det ministerium till vars ansvarsområde revisionsobjektet hör ska meddela revisionsverket vilka åtgärder som vidtagits med anledning av anmärkningarna i granskningsberättelsen. Denna

Betänkande ShUB 19/2025 rd

anmälningsskyldighet gäller inte social- och hälsovårdsministeriet när granskningsberättelsen gäller Folkpensionsanstalten.

Denna lag träder i kraft den 20 .

3.

Lag

om ändring av 13 § i lagen om inkomstdatasystemet

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i lagen om inkomstdatasystemet (53/2018) 13 § 1 mom. 17 punkten som följer:

13 §

Uppgiftsanvändares rätt att få uppgifter ur inkomstdatasystemet

Inkomstregisterenheten förmedlar och lämnar ut sådana uppgifter ur inkomstregistret som en uppgiftsanvändare trots sekretessbestämmelserna och andra begränsningar som gäller erhållande av uppgifter, med stöd av någon annan lag har rätt att få av prestationsbetalaren eller av andra uppgiftsanvändare, som följer:

17) till Folkpensionsanstalten de inkomstuppgifter och andra uppgifter om alla inkomsttagare i inkomstregistret som Folkpensionsanstalten har rätt att få för verkställigheten av alla pensioner och förmåner som det föreskrivs att den ska verkställa och för verkställigheten av uppdrag enligt de förordningar och de överenskommelser om social trygghet som avses i 2 punkten och för skötseln av uppgifter enligt 2 § 3 mom. 2 och 3 punkten i lagen om Folkpensionsanstalten (731/2001),

Denna lag träder i kraft den 20 .

Betänkande ShUB 19/2025 rd

Helsingfors 6.11.2025

I den avgörande behandlingen deltog

ordförande Krista Kiuru sd
vice ordförande Mia Laiho saml (delvis)
medlem Kim Berg sd (delvis)
medlem Maaret Castrén saml (delvis)
medlem Bella Forsgrén gröna
medlem Hilikka Kemppi cent (delvis)
medlem Aki Lindén sd (delvis)
medlem Hanna-Leena Mattila cent
medlem Ville Merinen sd (delvis)
medlem Aino-Kaisa Pekonen vänst (delvis)
medlem Anne Rintamäki saf
medlem Päivi Räsänen kd
medlem Pia Sillanpää saf
medlem Oskari Valtola saml (delvis)
medlem Henrik Wickström sv (delvis)
medlem Ville Väyrynen saml (delvis)
ersättare Mari Kaunistola saml (delvis)
ersättare Milla Lahdenperä saml (delvis)
ersättare Markku Siponen cent (delvis)
ersättare Henrik Vuornos saml (delvis).

Sekreterare var

utskottsråd Sanna Pekkarinen.

Betänkande ShUB 19/2025 rd
Reservation /cent

Reservation

Motivering

Regeringen föreslår att lagen om Folkpensionsanstalten, lagen om statens revisionsverk och lagen om inkomstdatasystemet ändras.

Genom propositionen genomförs den föresats regeringen Orpos regeringsprogram som gäller att utifrån ett parlamentariskt arbete ändra bestämmelserna i lagen om Folkpensionsanstalten i fråga om Folkpensionsanstaltens förvaltning. I propositionen föreslås sådana behövliga ändringar som den parlamentariska arbetsgruppen föreslagit och som inte ingick i regeringens proposition till riksdagen med förslag till lagar om ändring av lagen om Folkpensionsanstalten och vissa andra lagar våren 2024.

Styrelsens sammansättning

Enligt 6 § 1 mom. i den gällande lagen om Folkpensionsanstalten har styrelsen högst tio ledamöter som förordnas av fullmäktige. Enligt 6 § 2 mom. i lagen om Folkpensionsanstalten ska sakkunskap i systemen för social trygghet, ledning, förvaltning samt i ekonomi och placeringsverksamhet beaktas när styrelseledamöterna förordnas. Av styrelseledamöterna är en representant för social- och hälsovårdsministeriet, en för arbetsgivarnas centralorganisationer, en för löntagarnas centralorganisationer och en för jord- och skogsbruksproducenternas centralorganisationer.

Enligt vad som föreslås ska det i lagen om Folkpensionsanstalten göras ändringar i styrelsens sammansättning. I propositionen har social- och hälsovårdsministeriet kvar sin kvotplats i Folkpensionsanstaltens styrelse, men övriga kvotplatser ska inte längre uttryckligen nämnas i bestämmelsen. I bestämmelsen ska dock nämnas att när styrelseledamöterna förordnas ska sakkunskap i systemen för social trygghet, ledning, förvaltning, ekonomi och placeringsverksamhet samt i offentlig informationsförvaltning beaktas. Dessutom ska sakkunskap om arbets- och företagslivet och om de försäkrade beaktas, vilken företräds av representanter för arbetsgivarnas och löntagarnas centralorganisationer. Den lagändring som regeringen föreslår och som gäller styrelsens sammansättning inverkar således väsentligt endast på representationen för jord- och skogsbruksproducenternas centralorganisationer, genom att utelämna deras representation i FPA:s styrelse.

Centern anser att en ändring av mandatplatserna på detta sätt behandlar olika aktörer ojämnt, eftersom endast representationen för jord- och skogsbruksproducenternas centralorganisationer lämnas utanför styrelsen i och med ändringen.

Snävt kompetens i FPA:s styrelse

Centern anser att kompetensen i FPA:s styrelse blir avsevärt snävt, eftersom jord- och skogsbruksproducenternas centralorganisationer har specialkompetens om branschen i fråga om arbetets karaktär, behoven gällande familjeledigheter och pensionslösningarna.

Betänkande ShUB 19/2025 rd
Reservation /cent

För lantbruksföretagare och primärproducenter spelar folkpensions- och garantipensionen en allt större roll i pensionsskyddet än för löntagarna, eftersom lagen om pension för lantbruksföretagare inte har varit lika omfattande. Dessutom har lantbruksföretagarnas roll som hemmaföräldrar lett till att många fortfarande endast har grundskydd som pension.

Förslag

Vi föreslår

att riksdagen godkänner lagförslag 1 enligt betänkandet, men stryker 6 § 2 mom.

Helsingfors 6.11.2025

Hilkka Kemppi cent
Hanna-Leena Mattila cent
Markku Siponen cent